

Cultura
i educació: dret
a la participació
cultural i a
l'educació i pràctica
artística al llarg
de la vida

Mesura de Govern #4

Pla de Drets Culturals
de Barcelona

Ajuntament
de Barcelona

ÍNDEX

1. Presentació i context	2
2. Diagnosi	6
3. Missió	11
4. Objectius	13
5. Línies d'acció	16
6. Calendari i pressupost	31
7. Seguiment i avaluació	34
8. Agents articuladors municipals	38

1. PRESENTACIÓ I CONTEXT

Pla de drets culturals de Barcelona

El 30 d'abril de 2021 es va presentar el Pla de drets culturals de Barcelona com a marc conceptual, polític i estratègic per reconèixer i eixamplar els drets culturals a la ciutat. L'objectiu d'aquest pla és dissenyar polítiques públiques des de la perspectiva dels drets culturals i obrir el camí cap a un reconeixement d'aquests drets per al conjunt de la ciutadania de Barcelona.

Sota el títol de "Fem cultura", aquest pla desplega, a partir de nou mesures, una estratègia per situar els drets culturals com a drets fonamentals de primer ordre, reforçar la vida democràtica de la ciutat i incorporar el teixit cultural i el conjunt d'àrees municipals en el disseny i el desplegament de les polítiques culturals locals. Amb la voluntat d'aportar una mirada nova sobre els drets culturals i l'acció pública, el pla incorpora nous vincles entre l'acció cultural i àmbits estratègics com l'educació, la sostenibilitat, la ciència, el feminisme, la innovació i la tecnologia.

"Cultura i educació: dret a la participació cultural i a l'educació i pràctica artística al llarg de la vida" és una d'aquestes nou mesures que inclou el pla. A diferència d'altres mesures, aquesta es basa en **l'actualització, ampliació i concreció de tot allò que es plantejava a la mesura de govern "Cap a una política pública de cultura i educació"** presentada l'any 2019. Aquella mesura es va impulsar de manera conjunta entre l'Institut de Cultura de Barcelona, l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona i el Consorci d'Educació de Barcelona.

Així doncs, la mesura de govern del 2019 va suposar un primer pas en el desenvolupament d'una política pública transversal en els àmbits de cultura i educació a Barcelona. **Es va elaborar amb una metodologia basada en la cooperació entre administracions i la construcció d'una visió compartida entre els àmbits cultural i educatiu.** Es va partir, llavors, d'una anàlisi que va permetre identificar els principals reptes als quals calia donar resposta:

- 1. el desequilibri de recursos i oportunitats educatives i culturals als territoris de la ciutat,**
- 2. la manca de projecte compartit entre institucions educatives i culturals i d'una estratègia comuna,**
- 3. la fractura sistèmica i de manca de reconeixement mutu entre sistema cultural i educatiu, i**
- 4. la manca de reconeixement de les capacitats culturals i creatives d'una ciutadania diversa com una condició per fer possible l'accés i la participació a la vida cultural.**

Els principis que estructuraven la mesura de govern de 2019 a partir dels quals afrontar aquestes mancances i que segueixen vigents en el marc del Pla de Drets Culturals són els següents:

Reconeixement, interdependència i col·laboració

Els reptes complexos i multidimensionals vinculats a la cultura i l'educació requereixen respostes integrals, i demanen maneres de fer diferents de les habituals. Cal entendre els límits de les institucions en l'abordatge d'aquests problemes de manera aïllada i fent-ho per separat.

Alhora, la posada en marxa de polítiques i programes estratègics d'escala de ciutat ha de donar cabuda a les propostes singulars i específiques dels barris i territoris. D'aquí la necessitat de fer un abordatge des de l'equitat.

És fonamental establir polítiques estructurals amb un plantejament de governança i una estratègia que facilitin col·laboracions estables entre organitzacions diverses (públiques, privades, comunitàries) i que es reconeixin com a educatives i com a culturals.

Hibridació i adaptació

Més enllà de la interacció entre agents culturals i educatius, també cal facilitar la hibridació de les escales barri-ciutat, de les pedagogies consolidades i les emergents, de les propostes públiques i les comunitàries, del lectiu i reglat i del fora escola, així com de les diverses disciplines artístiques.

Cal promoure la creació d'aliances entre les institucions i el teixit associatiu i la ciutadania per impulsar projectes transformadors en què tota la comunitat educativa se senti corresponsable i decisiva de les accions.

Finalment, cal afegir que la diversitat és un valor clau. No hi ha un model únic o una recepta per dissenyar i implementar programes i projectes d'educació cultural i artística.

Principi de realitat i aprenentatge universal inclusiu

Els programes culturals i educatius han d'incorporar el que s'anomena principi de realitat en la formació i l'educació artística i cultural. És a dir, cal treballar a partir de pràctiques creatives reals, com per exemple el desenvolupament d'una obra d'art, una coreografia o una presentació musical, entre d'altres. No es tracta de limitar la formació a la simulació d'aquestes pràctiques, sinó d'aprendre a partir de la pràctica real.

Aquest principi de realitat es concreta en la participació activa de les persones (infants, adolescents i adults) en la vida cultural de la ciutat. És a dir, les persones assumeixen responsabilitats i formen part de projectes i esdeveniments oberts com, per exemple, el desenvolupament d'una exposició, una festa major o un espectacle.

Els entorns d'aprenentatge de les pràctiques artístiques han d'estar dissenyats seguint criteris d'inclusivitat de manera que tots els infants i joves, siguin quines siguin les seves capacitats i les seves aptituds i els seus bagatges culturals, tinguin l'oportunitat d'arribar al màxim del propi potencial creatiu.

Seguint el camí iniciat el 2019, aquesta mesura, "Cultura i educació: dret a la participació cultural i a l'educació i pràctica artística al llarg de la vida", recull tot un seguit de **línies d'acció que consoliden l'estratègia municipal per integrar els dos àmbits**. Algunes d'aquestes accions ja estan en funcionament, altres s'estan desenvolupant com a projectes pilot i d'altres s'iniciaran abans d'acabar el mandat.

A més a més, en aquests darrers anys i amb posterioritat a l'any 2019 s'han presentat altres mesures i propostes que cal tenir en compte a l'hora de completar el context que dona sentit a aquesta mesura. En primer lloc, i per descomptat, el **Pla de Drets Culturals** que atorga un context més ampli i ubica la mesura del 2019 en un marc ideològic i polític més complet i coherent.

De la mateixa manera, la presentació, el gener de 2022, de la mesura "Estratègia. Cap a una política de tardes en barris educadors. Oportunitats educatives i

culturals extraescolars amb equitat per infants i adolescents de Barcelona” ha de donar un impuls inèdit a les accions educatives més enllà de l’educació en temps lectiu per garantir l’equitat i l’èxit educatiu.

També la Carta de Ciutats Educadores revisada l’any 2020 recull com un dels principis del dret a la ciutat educadora el de l’accés a la cultura: “La ciutat educadora promourà el dret a la cultura i la participació de totes les persones, especialment d’aquells col·lectius en una situació de major vulnerabilitat, en la vida cultural de la ciutat com a via d’inclusió, de foment del sentiment de pertinença i de bona convivència. A més del gaudi dels béns culturals, aquesta participació cultural inclourà la contribució que tota la ciutadania pot fer a una cultura viva i canviant, i la implicació ciutadana en la gestió d’equipaments i iniciatives culturals”.

D’altra banda, amb la voluntat de superar la divisió administrativa que tradicionalment ha dificultat avançar en la vinculació d’aquests dos àmbits, cal esmentar dues actuacions que s’han portat a terme. D’una banda, la creació d’una direcció específica dins de l’ICUB, la de **Cultura i Educació als Barris**, que aglutina els programes que relacionen cultura i educació i que històricament havien estat impulsats o bé per l’ICUB o bé per l’IMEB, de manera que queden així, per primera vegada, sota una única direcció.

També s’ha creat la Direcció d’Educació de l’Ajuntament de Barcelona com a ens responsable de l’impuls, diagnòsi i coordinació de les polítiques educatives de l’Ajuntament o en les que participa l’Ajuntament.

Per acabar, com a darrera materialització de l’aposta per apropar les polítiques culturals i educatives, cal fer esment de l’anunci de la **futura seu, a les dependències de l’Antiga Editorial Gustavo-Gili, del futur Institut Municipal de Cultura i Educació de Barcelona**.

No es pot tancar el context d’aquesta mesura, però, sense tenir en compte l’impacte que la pandèmia mundial generada per la covid-19 ha tingut en el món educatiu, amb una incidència molt directa en el ritme de desplegament de les polítiques culturals i educatives tal com estava previst. A més, en el marc del sistema educatiu s’han evidenciat noves necessitats no tan presents l’any 2019, cosa que ha obligat a reconsiderar l’ordre de prioritats i preferències a l’hora de desplegar les línies d’acció

2. DIAGNOSI

Pla de drets culturals de Barcelona

Barcelona és una ciutat rica en recursos, comunitats i persones actives en els àmbits cultural i educatiu. Hi ha nombrosos projectes que posen en relleu el valor de l'acció cultural i educativa. Tot i això, la ciutat està marcada per profundes desigualtats socials. Les **desigualtats en la renda familiar disponible repercuteixen en la salut de la població**. En l'àmbit educatiu, les dades confirmen aquesta diagnosi: **els contextos familiars i territorials són determinants pel que fa a les oportunitats educatives**.

Tot i tenir menys visibilitat, entre aquestes desigualtats també hi ha les que tenen a veure amb **el dret a participar en la vida cultural a la ciutat**. Aquestes estan determinades per factors socials i econòmics múltiples (nivell educatiu, recursos econòmics, barri i territori de residència, etcètera) i condicionen, per tant, la participació (o no) en activitats culturals d'aquests infants o joves.

Com a exemple, diverses fonts demostren que l'accés i tria d'extraescolars està condicionat per desigualtats degudes fonamentalment a factors socials (nivell d'estudis, nivell econòmic i origen familiar) i territorials (alguns barris de Barcelona disposen de més oferta, més variada i de més qualitat que d'altres). L'alumnat que no fa extraescolars es concentra en famílies amb baix nivell d'estudis, si bé els baixos ingressos familiars i l'origen immigrant són també situacions familiars associades a una menor pràctica d'extraescolars. Els infants d'aquests perfils familiars que sí que fan activitats extraescolars, en fan normalment de tipus esportiu, i és poc habitual que accedeixin a activitats artístiques, que continuen bastant reservades a famílies amb estudis superiors. De fet, segons l'enquesta d'hàbits esportius de la població en edat escolar de Barcelona 2018, hi ha una **diferència de 28 punts percentuals en l'accés a activitats extraescolars segons el nivell econòmic familiar** (diferència entre nivell baix d'ingressos i nivell alt).

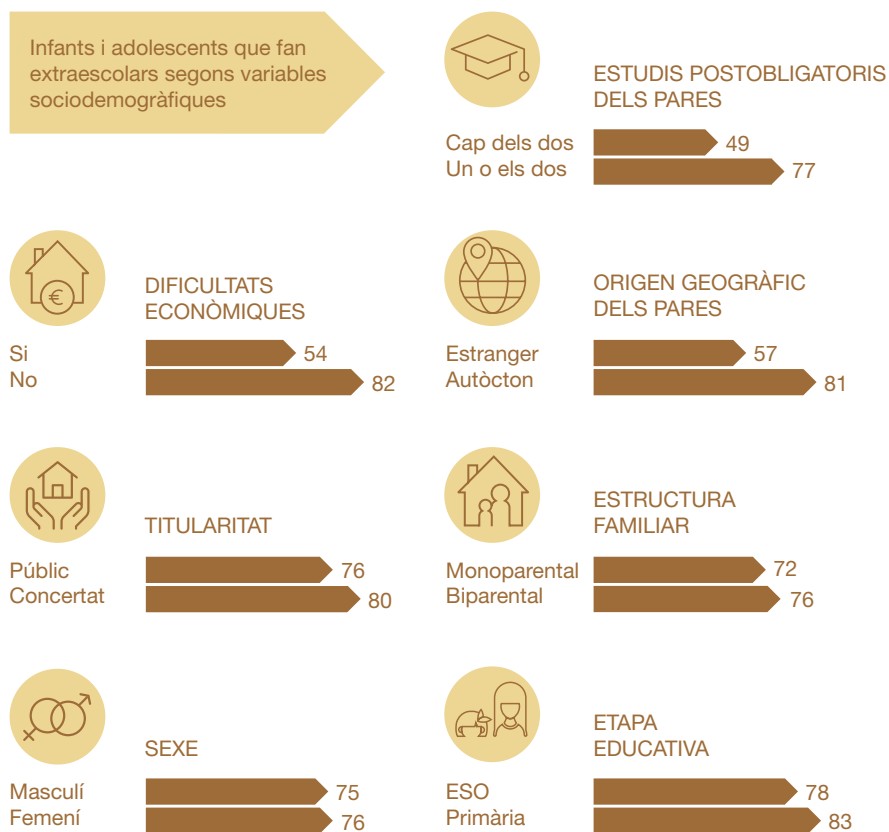
Des del punt de vista de la desigualtat territorial a Barcelona, l'estudi de l'IERM (Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans) del 2021 "Les activitats extraescolars als instituts públics de Barcelona" indica que els tres districtes amb menor nivell de renda (Nou Barris, Sant Andreu i Horta-Guinardó) presenten també indicadors per sota de la mitjana quant a oferta extraescolar als instituts públics i menor pràctica esportiva extraescolar.

A Barcelona, tot i els esforços d'una multiplicitat d'agents, així com l'existència de projectes consolidats, **l'oferta d'educació, formació i ensenyaments culturals i artístics presenta dèficits importants pel que fa a la distribució territorial, que és molt desigual**.

Aquesta distribució desigual no només afecta les persones i comunitats, sinó també els centres educatius. Alguns d'aquests centres disposen de més recursos culturals educatius al seu entorn, mentre que d'altres veuen agreujades les dinàmiques de segregació per aquestes mancances al seu territori. És a dir, tal com es planteja en el **Projecte educatiu de ciutat 2016-2019**, Barcelona és en ella mateixa un agent educador, i aquest entorn educatiu i la seva diversitat cultural incideixen en el desenvolupament personal de la ciutadania.

A més de la desigualtat territorial també es produeixen altres mancances. **L'oferta d'educació cultural no abasta de la mateixa manera totes les edats**. Tot i els avenços, encara queden en un segon pla totes aquelles persones majors de 18 anys i els infants menors de 3 anys. Això dificulta un abordatge intergeneracional i intensifica la reproducció de desigualtats. I, finalment, i connectat amb

Desigualtats socials en l'accés a activitats extraescolars (%)

Font: Enquesta de Salut de Catalunya (ESCA). Resultats onada 2017-2018 i Enquesta de l'Edubaròmetre 2017.

Publicat a: *Educació 360: més enllà del temps lectiu*, 2021:45

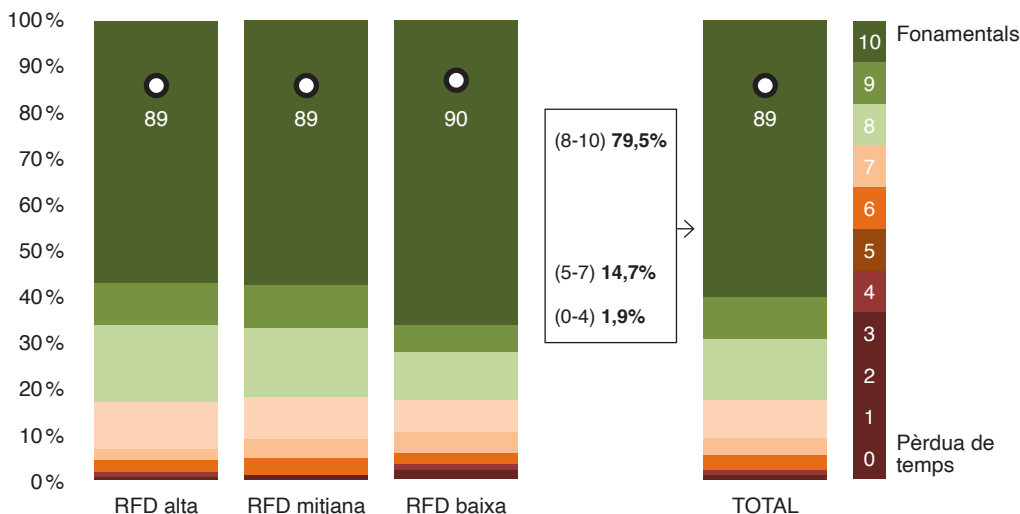
aquesta darrera, trobem el **desequilibri d'oferta en la formació entre llen-guatsges artístics**. És a dir, hi ha expressions, com per exemple la música, que tenen una oferta formativa més àmplia que d'altres, com és el cas de les arts visu-als, en què la manca d'oferta és evident en la major part de territoris de la ciutat.

Un altre element que amplia i potencia aquesta desigualtat és **el fet de no tenir en compte el fet educatiu com allò que té lloc en diferents contextos** que són inseparables i estan directament interrelacionats: **el context formal** (o reglat del centre educatiu i en horari lectiu), **el no formal** (fora del centre) i **l'informal** (en espais i entorns no considerats com a educatius, però que tenen una funció educativa bàsica); així com, òbviament, en l'entorn familiar dels infants i adolescents.

Aquestes desigualtats, tant en la participació com en les oportunitats per a la formació, **cal abordar-les de manera estructural**. Una mostra d'aquestes desigualtats es troba en els resultats de l'Enquesta de participació i necessi-tats culturals de Barcelona 2020. El gràfic següent mostra que el valor que s'atorga als ensenyaments artístics en els centres educatius és equitatiu però contrasta amb la desigualtat d'oportunitats per accedir a aquests ensenya-ments fora de l'escola.

Importància dels ensenyaments artístics a escoles i instituts. Resum per RFD

Creu que les classes de plàstica, música, teatre o cinema a les escoles i instituts són una pèrdua de temps o són fonamentals per a la formació dels infants i joves (valori del 0 al 10).

Base total N=1500
RFD baixa (501)
RFD mitjana (500)
RFD alta (499)
● Mitjana (0-10)

Font: Enquesta de participació i necessitats culturals de Barcelona 2020.

A Barcelona, **hi ha valuoses experiències (públiques, comunitàries i privades)** que promouen la intervenció cultural educativa. De fet, l'aposta estratègica que es va fer amb el Projecte educatiu de ciutat (i la concepció de la ciutat com a espai d'aprenentatge) preveia la necessitat d'afrontar aquesta situació. També, en els darrers anys, determinats programes i accions en el marc del Pla de barris han apuntat en aquesta direcció.

Però, tot i així, **hi continua havent una fractura sistèmica entre el sistema cultural i el sistema educatiu** que s'ha anat consolidant en el temps i que avui dia té un conjunt de conseqüències. Tot i que en els darrers anys s'han impulsat diferents línies d'acció per revertir aquesta situació, encara es pot afirmar que actualment:

- > Ha mancat un diagnòstic compartit i comú des dels àmbits cultural i educatiu.
- > Tant el sistema educatiu com el cultural tendeixen a concebre de manera separada el raonament, la capacitat crítica i la investigació (pensament) de les esferes de l'experiència (acció) i de la sensibilitat (emoció).
- > S'estableixen relacions verticals, unidireccionals (o, de vegades, d'aïllament) entre els sistemes cultural i educatiu.
- > Manca continuïtat en els itineraris formatius dels infants i adolescents per l'absència de coordinació entre els agents culturals i els educatius.
- > La formació i sensibilització del professorat en aspectes vinculats a la pedagogia cultural actualment és escassa i està allunyada dels centres de creació contemporània o de pensament més vius i dinàmics.

Per acabar, cal afegir que **es manifesta una hegemonia de la cultura institucional en relació amb altres manifestacions artístiques produïdes des de les vores del sistema**, que ha contribuït a homogeneïtzar les expressions culturals i n'ha deixat a fora una gran diversitat que ha jugat en contra de la riquesa cultural i de la igualtat d'oportunitats. Aquest fet s'expressa en diferents qüestions:

- > Les relacions entre agents educatius i culturals estan condicionades moltes vegades per la manca de recursos i de reconeixement institucional (manca d'una política clara i continuada dels ensenyaments artístics i la necessitat de reforçar la dimensió educadora de les organitzacions culturals).
- > No es preveuen prou les formes múltiples en què es pot donar la participació cultural, així com tampoc les capacitats de les persones i les comunitats com a agents culturalment actius.

En definitiva, cal reconèixer que la cultura, allò que és cultural, és alhora instància de conflicte i consens, de selecció de les diferències i de negociació del que es comparteix, d'accions inclusives i de pràctiques excloents, de representacions hegemòniques i de construcció d'alternatives. En aquest sentit, desenvolupar polítiques culturals educatives per fer front a les desigualtats és assumir la necessitat de **treballar per l'equitat i des de la diversitat**.

Aquest pot ser un dels trets més complexos i que suposen un repte més important: el fet de plantejar-ho des de la lògica de l'equitat i defugint una norma o referent únic, general i comú en el seu desplegament. Això implica, doncs, desenvolupar intervencions específiques en funció de les diferents necessitats, tenint en compte la diversitat de pràctiques i agents culturals i educatius presents a cada territori.

3. Missió

Pla de drets culturals de Barcelona

Actualitzar i seguir avançant en el desenvolupament d'una política pública transversal en els àmbits cultural i educatiu, reduir les desigualtats en el dret a la participació en la vida cultural de la ciutat i garantir l'equitat d'oportunitats en l'accés a l'educació de qualitat i al llarg de la vida.

4. OBJECTIUS

Pla de drets culturals de Barcelona

Entre els objectius d'aquesta mesura s'hi recullen els ja apuntats en la mesura de govern "Cap a una política pública de cultura i educació" presentada el 2019 i se n'hi afegeixen d'altres que en aquests anys s'han anat identificant com a prioritaris.

- > Avançar en una concepció integral de les relacions entre els àmbits d'educació i cultura, connectant les diferents dimensions implicades en l'educació cultural i artística: capacitat crítica i d'investigació (pensament), experiència i treball en equip (acció) i subjectivitat i sensibilitat personals (emoció).
- > Desenvolupar una oferta cultural educativa equilibrada territorialment, preferentment en aquells territoris amb més dèficits i mancances, i dirigida a població de totes les edats i al llarg de tota la vida, establint itineraris de continuïtat tant en els contextos escolars com fora del marc reglat i en l'àmbit comunitari.
- > Connectar agents culturals i educatius, tot superant la segmentació institucional i competencial.
- > Desenvolupar un tipus d'intervenció basada en les necessitats i capacitats detectades en cada territori i les seves especificitats, promovent la dimensió comunitària.
- > Valorar els centres educatius com a centres culturals generadors de coneixement, continguts i creacions, més enllà del seu rol de divulgadors i transmissors. I, al mateix temps, potenciar la dimensió educativa dels centres culturals i dels espais de creació de la ciutat.
- > Els processos i els agents de la creació contemporània compromesos amb els valors intrínsecs de la cultura (la llibertat creativa, la formació estètica i l'expressivitat, la memòria, la recerca...) han de funcionar com a motors del desenvolupament educatiu de la ciutat.
- > Reconèixer i impulsar el desenvolupament de pedagogies d'educació cultural i artística múltiples i heterogènies que comparteixen el respecte pels coneixements diversos, la sistematització i el rigor en l'adquisició dels llenguatges expressius, l'aprenentatge universal inclusiu i el protagonisme de les persones en el procés d'aprenentatge.
- > Desenvolupar estructures de governança (de disseny, desplegament i avaluació de programes i projectes en aquesta direcció) sostenibles i alhora adaptables en els programes de cultura i educació. Impulsar un model d'intervenció conjunta i de desplegament de programes basat en la diagnosi, l'acció i l'avaluació.
- > Reforçar i acompanyar els processos de consolidació de les figures professionals relacionades amb la mediació cultural, artística i educativa com a agents clau per al desenvolupament de sistemes, programes i accions de vinculació de la creació artística en context educatiu (formal, no formal i informal).
- > Impulsar el desenvolupament de polítiques i programes que vinculin cultura i educació en l'àmbit metropolità. En especial, propiciar el

desenvolupament de programes que vinculen la creació artística en context educatiu, a partir dels agents locals de cultura i educació i en el context de programes de vocació territorial metropolitana, com ho podrien ser el festival Dansa Metropolitana, o la futura biennial d'art Manifesta 2024. És a dir, començar a impulsar programes conjuntament i entre diferents municipis i amb aquesta lògica de treball en xarxa a escala metropolitana.

5. Línies d'acció

Pla de drets culturals de Barcelona

Com s'ha apuntat a l'anterior apartat de context, aquesta mesura de govern segueix un recorregut iniciat amb la mesura del 2019 en el qual s'ha materialitzat el compromís de l'Ajuntament de Barcelona per desenvolupar una política pública transversal de cultura i educació. Per aquest motiu, algunes de les línies d'acció que recull la mesura són la consolidació i ampliació de programes iniciats abans del 2019, d'altres s'han començat a desenvolupar i implementar entre el 2019 i l'actualitat i s'ampliaran en els propers anys i, finalment, es recullen línies d'acció que es començaran a desenvolupar en els propers mesos.

5.1. Dret a la pràctica i l'experimentació cultural dins dels contextos escolars i d'educació formal

5.1.1. Ampliació i consolidació de programes de suport que suposin interseccions i connexions entre equipaments i agents culturals i centres educatius

Accions i programes iniciats entre el 2019 i el 2022

- > **Programa de mediació i acompanyament als batxillerats artístics d'arts escèniques:** El curs 2020-21 es van posar en marxa tres nous batxillerats artístics d'arts escèniques en centres públics de la ciutat, i són nou els que actualment ofereixen aquests estudis a la ciutat. En aquests nou centres s'ha posat en marxa "CONNEXIONS Batxillerats Artístics", un programa de mediació i acompanyament impulsat conjuntament entre el Consorci d'Educació de Barcelona i l'Institut de Cultura de Barcelona, amb l'objectiu d'establir vincles de llarga durada entre aquests centres i el sistema cultural, sobretot de l'àmbit de les arts escèniques, i equipaments culturals de l'entorn d'aquests centres educatius.

Al llarg del curs es desenvolupen tres tipus de propostes: formació i acompanyament dirigida als docents per plantejar com adaptar el llenguatge de les arts escèniques al currículum per desenvolupar; realització d'accions formatives al voltant d'aspectes menys coneguts del món de la producció de les arts escèniques, i prescripció orientada al coneixement d'espais i propostes escèniques de la ciutat i adreçada a alumnat d'aquests batxillerats. Col·laboracions amb equipaments de les arts escèniques propers a aquests centres educatius.

A més, durant el 2021 s'ha posat en marxa un "subprograma" de CONNEXIONS, anomenat "Imperdibles", que pretén iniciar els joves estudiants de batxillerat (de 16 a 18 anys) en l'àmbit de la programació escènica i conèixer nous llenguatges i creacions en l'àmbit de les arts escèniques i en el disseny d'un festival. Per al proper curs es consolidaran els programes actuals per anar-los aplicant de forma progressiva.

- > **Línia específica de subvencions:** Des del 2019, s'ha creat una línia específica de subvencions dins de la convocatòria general ordinària, per desenvolupar i consolidar projectes que promoguin la vinculació entre l'àmbit cultural i l'educatiu. Aquesta línia està dotada amb un pressupost total de prop de mig milió d'euros que ha servit per finançar part dels 80 projectes de 80 entitats diferents dels 110 totals, presentats a la convocatòria del 2022.

- > **Valoració del vincle educatiu dels projectes de creació:** L'any 2020, i degut al context provocat per la pandèmia de la covid-19, es van crear les **Beques Premis Barcelona 2020**, com uns ajuts de caràcter excepcional. Les beques es van destinar a fer possible projectes de creació, recerca i innovació en els àmbits de la cultura i l'educació. Els objectius que es perseguïen eren reactivar un sector castigat fortament per la crisi sanitària i en lluita constant contra la precarietat, i promoure iniciatives que contribuïssin a mantenir el dinamisme en els àmbits cultural i educatiu de Barcelona a través de la innovació en aquests àmbits.

Es van concedir 34 premis per un import total de 340.000 euros en les línies "Generar noves relacions entre agents i/o equipaments culturals i educatius" i "Noves estratègies i metodologies per reforçar els projectes educatius dels equipaments culturals". Aquestes beques **han servit per generar noves línies de recerca i investigació al voltant dels possibles vincles entre equipaments culturals i educatius i per plantejar nous projectes culturals i artístics en contextos educatius** als diferents territoris de la ciutat de Barcelona.

Així mateix, com una conseqüència de l'aposta per promoure aquests vincles, **les Beques Barcelona Crea**, hereves de les Beques Premis Barcelona 2020, incorporaran en la **valoració dels projectes una puntuació específica i preferent per a aquells que es vinculen amb el sistema educatiu**.

Nous programes i accions que es desplegaran els mesos vinents

- > **Coordinació entre la Convocatòria unificada de programes i de capacitació d'equips educatius i la Plataforma d'Activitats Educatives (PAE):** Des del Consorci d'Educació de Barcelona s'organitza la Convocatòria unificada de programes i de capacitació d'equips educatius que permet agrupar en una única plataforma l'oferta de programes educatius i les activitats de capacitació que milloren la qualitat docent. Aquests programes són proposats des de les institucions i els agents culturals, científics i socials de la ciutat perquè siguin desenvolupats en clau de procés durant tot o una part important del curs escolar als centres educatius.

De la mateixa manera, des del Consell d'Innovació Pedagògica, que depèn des de l'any 2022 de l'Institut de Cultura de Barcelona, es gestiona i impulsa la Plataforma d'Activitats Escolars (PAE). Aquesta plataforma permet oferir de manera unificada l'oferta d'activitats que al llarg de l'any ofereixen els equipaments culturals de la ciutat al sistema educatiu tant de forma gratuïta com mitjançant reserves i pagament. Concretament, el PAE ofereix més de 5.200 activitats, en facilita la inscripció, les formes de contacte previ entre l'escola i els equipaments, i l'accés als materials didàctics i la documentació relacionada amb les activitats. També s'ofereixen activitats gratuïtes als centres d'alta complexitat per evitar que el preu esdevingui una barrera d'accés. El curs 2021/22, 82 entitats han ofert 31.026 places gratuïtes d'activitats de pagament, un 13% menys que abans del context de la covid-19, però en clara recuperació del curs anterior.

Des d'aquesta mirada, s'establiran noves relacions entre els **dos sistemes i plataformes, el de la CUP i el PAE** per tal de facilitar als centres educatius l'anàlisi de les dades dels programes i activitats que s'ofereixen des de les dos eines, i per reequilibrar entre els centres de la ciutat l'oferta que els equipaments i agents culturals de la ciutat posen a la seva disposició.

Ambdues són eines que han de facilitar la planificació estratègica dels projectes que s'han de portar a terme durant l'any escolar d'acord amb el Projecte educatiu de cada centre (PEC). Per tant, la coordinació entre les dues plataformes ajudarà els centres educatius a organitzar les propostes i a generar més impacte (des d'un punt de vista de transformació pedagògica), així com a vincular les diferents activitats que poden tenir lloc al mateix centre educatiu.

5.1.2. Programes que promouen el desenvolupament de processos de creació artística en contextos educatius

Programes iniciats abans del 2019

- > **“En Residència”**: Es tracta d'un programa creat el 2009 i impulsat per l'Institut de Cultura i el Consorci d'Educació de Barcelona que introdueix la creació contemporània als centres públics d'educació secundària a través d'un procés de creació que desenvolupa un creador o creadora amb estudiants d'ESO i els seus docents i durant tot un curs escolar. Un cop acabada la tretzena edició (2021-2022), han participat al programa 210 creadors i creadores, 3.000 adolescents i 175 docents, de gairebé tres quartes parts dels instituts de Barcelona. En Residència ha insistit des del primer moment en la posada en valor de la figura de la mediació, que té cura del comissariat i l'acompanyament de cada procés de creació. Actualment, el programa compta amb 16 equips de mediació, integrats per les principals entitats dedicades a programes de cultura i educació, centres d'art, museus, espais escènics, fàbriques de creació i espais de creació. Es tracta d'un programa molt consolidat a la ciutat que seguirà ampliant-se en els propers cursos.

- > **“Tot Dansa”**: posa en contacte el llenguatge del moviment i la dansa de creació contemporània amb l'alumnat d'ESO i Batxillerats, dels instituts públics de la ciutat, des d'una experiència vivencial de creació col·lectiva. Amb la direcció coreogràfica, escollida per concurs del Mercat de les Flors, i l'acompanyament del Conservatori Superior de Dansa de l'Institut del Teatre, professorat i alumnat dels centres inscrits generen conjuntament un espectacle que es representa al Mercat de les Flors.

Es desenvolupa al llarg d'un curs acadèmic, i la metodologia es desplega en tres fases liderades per la direcció coreogràfica del projecte, escollida cada any, i amb l'assistència d'un equip de formadors/pedagogs de la dansa. Els tres àmbits són: la formació al professorat, el procés de creació als instituts, i la mostra final conjunta de tots els centres participants.

Al llarg de les darreres 10 edicions del programa han participat 37 instituts públics de la ciutat, 6 per edició, a partir del curs 2020-2021 s'ha doblat el nombre de centres participants, passant a ser-ne 12 per edició.

- > **“Cinema en curs”** i **“Fotografia en curs”**: Aquests programes promoguts per l’entitat A Bao A Qu amb el suport de l’Institut de Cultura de Barcelona i el Consorci d’Educació de Barcelona a escala de centres educatius de tota la ciutat de Barcelona volen propiciar el descobriment del cinema i la fotografia entesos com a art, creació i cultura a més de desenvolupar el potencial pedagògic de la creació cinematogràfica.
- > **“Corrandescola”** i **“Improvezem”**: Són dos programes impulsats conjuntament per l’Institut de Cultura de Barcelona, el Consorci d’Educació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya que conviden l’alumnat de secundària a treballar la llengua oral, el cant com a solista i la posada en escena a través de la glosa, també anomenada *cançó improvisada o corrandes* en el cas del programa “Corrandescola”. El programa “Improvezem”, en canvi, ho fa mitjançant la glosa i el rap, planteja un espai de diàleg crític al voltant d’un centre d’interès, com ara la igualtat de gènere o la lluita contra el racisme.
- > **“Contes cantats”**: Aquest és un programa de creació col·lectiva d’una cantata, en què els i les alumnes de diferents centres educatius treballen plegats amb el compositor i una escola de música. Aquest programa està impulsat pel Consorci d’Educació de Barcelona, l’ESMUC i l’Orfeó Gracienc.

Programes iniciats entre el 2019 i el 2022

- > **“Espais C”**: El programa “Espais C” (“Espais de creació artística a les escoles de primària de Barcelona”) introdueix l’art de manera contínua dins l’escola mitjançant l’estada i disponibilitat d’un espai-taller d’un creador/a. “Espais C” és un programa del Consorci d’Educació de Barcelona i de l’Institut de Cultura de Barcelona en què col·labora el Departament de Pedagogia de la Universitat Autònoma de Barcelona. Tot i que es va iniciar anteriorment, aquest curs 2021-2022 s’ha reorientat a fons el programa pel que fa a plantejament i implicació del sector de les arts visuals de la ciutat.

La coordinació del programa és a càrrec de Fabra i Coats Centre d’Art Contemporani de Barcelona i de l’entitat Experimentem amb l’Art, amb la participació d’Hangar, la Fundació Antoni Tàpies i la Fundació Suñol, com a centres que realitzen la mediació, selecció i acompanyament dels artistes participants. Aquest curs 2021-2022 hi han participat tres centres educatius (dos instituts escola i un centre de primària) i s’ampliarà a un total de sis els centres d’“Espais C” que hi participaran el curs 2022-2023.

- > **“Escena Pilot”**: es va iniciar el curs 2020-2021 i vincula el llenguatge teatral amb l’alumnat d’ESO i batxillerat des d’una experiència vivencial de creació escènica col·lectiva. Es tracta de possibilitar que els joves tinguin l’oportunitat de tenir una experiència teatral significativa en contacte amb un entorn professional.

El programa s’impulsa conjuntament entre l’Institut de Cultura de Barcelona i el Teatre Lliure, i consisteix en la realització d’un espectacle teatral de creació col·lectiva entre l’alumnat provinent de diferents ins-

tituts públics de la ciutat. En aquesta edició del curs 2021-2022 hi han participat cinc instituts i s'incrementarà fins a deu el nombre de centres participants durant els propers quatre anys. El resultat de la prova pilot permetrà definir l'estratègia d'ampliació del programa els propers anys.

5.1.3. Ampliació del programa “Eix Singular”: projectes singulars artístics i científics als centres educatius

Programa iniciat abans del 2019

L'any 2018 es va posar en marxa el **programa “Eix Singular”**, una variant del programa “Caixa d'Eines” desenvolupat en el marc del Pla de Barris. “Eix Singular” consisteix a establir una disciplina artística com a eix vertebrador del projecte educatiu d'un centre educatiu (especialment en centres que funcionen com a instituts escolars), incidint en el conjunt de l'alumnat de tots els nivells educatius.

Aquest programa és impulsat pel Consorci d'Educació de Barcelona i hi participen el Pla de Barris i l'Institut de Cultura de Barcelona. La implementació dels instituts escola ha de contribuir a facilitar l'itinerari formatiu de l'alumnat i reduir l'abandonament escolar. El fet de promoure un eix singular artístic ha de servir per reforçar aquesta voluntat de continuïtat en l'aprenentatge i de generar cohesió entre l'equip docent i les matèries que es donen que s'intenta que es connectin amb aquest eix. També serveix per generar un tret distintiu del centre i del seu projecte educatiu. Aquesta singularitat li permet visibilitzar-se a nivell del seu territori més proper i també per poder vincular-se amb equipaments i programes referents d'aquell àmbit o especialitat i ubicats a Barcelona.

Actualment “Eix Singular” s'està desenvolupant en vuit centres educatius de la ciutat i es preveu que per al curs 2022-2023 es pugui generar una xarxa o espai compartit de relació i innovació conjunta, així com la seva possible **ampliació fins als deu centres**. Un dels objectius és que aquests centres participants esdevinguin referents per al conjunt de centres educatius de la ciutat a l'hora de generar metodologies de com aplicar llenguatges i expressions artístiques dins dels plans curriculars i pedagògics.

De cara al desplegament i l'ampliació del programa “Eix Singular” cal tenir en compte una sèrie de qüestions:

- > La proposta de vertebració ha de sorgir des d'una necessitat compartida entre claustre, comunitat educativa i entorn territorial.
- > Cal establir programes d'acompanyament més intens a l'inici (de 3-4 anys) als centres educatius per part d'entitats i agents externs especialitzats en l'àmbit o la disciplina vertebradora.
- > Es dissenya una programació anual de formació específica sobre aquesta especialització i la seva aplicació curricular adreçada als formadors i formadores i docents del centre.
- > Cal garantir un sistema d'estabilització de la plantilla de docents, amb uns determinats perfils específics per al desenvolupament d'aquesta vertebració i singularitat.
- > El desplegament del programa a cada centre pot anar acompanyat d'un programa d'inversions per a l'adequació dels espais dels centres (des del punt de vista arquitectònic i de subministrament d'equipament) per poder desenvolupar aquesta singularitat.

- > Cal incorporar un pla de dinamització i programació estable d'activitats des del centre educatiu adreçat a la comunitat i fora de l'horari lectiu en relació amb aquesta singularitat.

5.1.4. Creació i consolidació del programa “Temps d’art”

Programa iniciat entre el 2019 i el 2022

Durant el curs escolar 2021-2022 s'ha posat en marxa **“Temps d’art”**, un nou projecte pilot d'educació artística impulsat conjuntament entre l'Ajuntament de Barcelona i el Consorci d'Educació de Barcelona.

“Temps d’art” obre un nou espai d'educació i creació artística als centres educatius d'un mateix territori, on s'interrelacionen tres àmbits: la música, les arts escèniques i les arts visuals i plàstiques. La iniciativa, que neix per equilibrar les desigualtats en la pràctica de les experiències artístiques dins i fora de l'horari lectiu, incrementa el temps d'educació artística segons el context de cada centre (fins a dues hores més a educació primària i secundària) i planteja una nova manera de treballar a l'aula, amb tres artistes residents a cadascun dels centres.

En el marc d'aquesta prova pilot, actualment hi està participant alumnat de tres escoles públiques i un institut de la Verneda (un total de 430 infants i joves) i les sessions inclouen l'acompanyament dels docents especialistes dels centres i un artista per a cadascun dels llenguatges artístics. El seguiment del programa s'està fent de forma qualitativa i quantitativa, amb la participació de l'alumnat, els i les docents, els i les artistes i els equips de direcció dels centres educatius, a més de la persona responsable del programa.

5.1.5. Vinculació de les Fàbriques de Creació amb els centres educatius de l'entorn

Programa iniciat entre el 2019 i el 2022

En el marc de Pla de Barris s'ha establert un espai de vinculació de les Fàbriques de Creació ubicades en aquests territoris [1] amb els seus centres educatius més propers. A partir d'aquesta línia d'acció, equipaments com La Central del Circ, l'Ateneu Popular 9 Barris o el Graner —Centre de Creació del Cos i el Moviment— han estat dotats de recursos específics per desenvolupar programes educatius des de la seva experiència de suport a la creació en les seves respectives disciplines i llenguatges.

5.1.6. Consolidació i ampliació de programes d'activitat i pràctica artística a l'aula en entorns amb determinades característiques socials i territorials

Accions i programes iniciats entre el 2019 i el 2022

Amb l'objectiu de reequilibrar la situació de desigualtat existent en l'accés a propostes de formació artística, s'estan impulsant programes que promouen la intervenció intensiva als centres educatius amb determinats contextos i necessitats educatives per diversos factors (el context socioeconòmic de les famílies, alts nivells de matrícula viva, etc.).

1 →

Els barris de la ciutat on es desplega el Pla de Barris són: el Carmel i Can Baró, el Poble-sec, les Roquetes i el Verdun, la Prosperitat, el Turó de la Peira i Can Peguera, el Besòs i el Maresme, el Raval, la Trinitat Nova, la Trinitat Vella, Zona Nord, el Bon Pastor i Baró de Viver, el Gòtic Sud, la Marina, la Verneda i la Pau, Sant Genís dels Agudells i la Teixonera.

Un exemple d'aquesta línia d'acció és el **programa "EducArts"**, una iniciativa de Pla de Barris amb la col·laboració de l'ICUB, el Consorci d'Educació de Barcelona i desenvolupat per la Fundació L'Arc i Xamfrà que es desenvolupa als barris de Ciutat Meridiana, Torre Baró i Vallbona. És un projecte pedagògic que fa servir les arts escèniques i musicals com a eines socioeducatives, per millorar les oportunitats educatives dels infants i els joves d'aquests barris. A partir de la demanda dels centres educatius, el programa treballa en l'acompanyament de l'estat emocional dels infants per contribuir a la seva millora i perquè disposin d'eines per gestionar els conflictes, afavorir la millora de les competències lingüístiques i comunicatives de l'alumnat, estimular les relacions interescolars entre els centres d'ensenyament i enfortir la comunitat educativa.

5.1.7. Pla de formació i sistema d'acompanyament per al professorat

Accions i programes iniciats entre el 2019 i el 2022

En aquesta línia s'han posat en marxa nous projectes en el marc de Pla de Barris per tal d'acompanyar els i les docents per promoure l'orientació cap a noves línies artístiques del Projecte Educatiu de Centre.

Una de les claus per a la promoció de la pràctica artística a l'aula és la formació continuada dels i les docents i la seva implicació en aplicar noves pedagogies de pràctica i ensenyaments artístics en el context curricular. Per aquest motiu es definirà **un pla de formació**, així com un **sistema d'acompanyament** al professorat (en molts casos amb la participació d'especialistes o talleristes externs).

5.2. Dret a entorns educadors (no formals o informals) culturals

5.2.1. Ampliació de la Xarxa d'Escoles Municipals de Música i Art

Nous programes i accions que es desplegaran els mesos vinents

Actualment Barcelona disposa de cinc escoles municipals de música que es gestionen a través de l'Institut Municipal d'Educació (IMEB). Estan ubicades als districtes d'Horta-Guinardó, Sarrià-Sant Gervasi, l'Eixample, Nou Barris i Sant Andreu. Com s'ha apuntat a la diagnosi d'aquesta mesura, l'oferta pública d'ensenyaments artístics a la ciutat és insuficient per a la demanda existent. Per intentar avançar en una distribució més equilibrada de l'oferta que en garanteixi un millor accés, durant els propers cursos 2023-2024 i 2024-2025 es posarà en funcionament l'Escola Municipal de Música i Art al districte de Sant Martí, ampliant per primera vegada els ensenyaments més enllà del llenguatge musical i apostant per la interdisciplinarietat i la vocació comunitària de l'equipament. A més, es traslladarà dins del recinte Fabra i Coats la seu de l'Escola Municipal de Música de Sant Andreu - Mestre Pich Santasusana, actualment ubicada a l'edifici Josep Pallach.

A més d'aquesta ampliació, tal com ja s'ha començat a fer durant el curs 21/22, a tota la xarxa d'Escoles Municipals i Arts es desenvoluparan **programes amb vocació comunitària i de desplegament territorial**. Aquests programes de desplegament territorial han de permetre que la incidència de l'Escola Municipal de Música vagi més enllà del propi edifici o equipament i es desplegui pels barris propers a través d'aquests programes de col·laboració amb altres equipaments

(espais de gent gran, casals de barri, centres cívics, etc.). Això permetrà desenvolupar programes de pràctica musical amb altres col·lectius i segments de població que no estan tan presents, habitualment, a les Escoles de Música.

També es promouran activitats de suport i acompanyament als docents especialistes de música dels centres educatius i els projectes de sensibilització musical en l'àmbit comunitari.

5.2.2. Sistema d'ajuts i/o bonificacions a famílies per a l'accés a la pràctica i educació artística

Nou programa que s'implementarà en els propers mesos

El conjunt de les cinc escoles municipals de música que estan en funcionament a hores d'ara també tenen un programa de bonificacions per a alumnes de famílies amb menys renda. El curs 20/21 es va bonificar un 12% de l'alumnat (248 infants i joves) amb un pressupost de 102.000 euros.

A més a més, des de l'any 2014 s'estan aplicant ajuts públics en forma de descomptes i bonificacions per dur a terme activitats a les escoles privades de música autoritzades pel Departament d'Educació mitjançant el conveni de l'Institut de Cultura de Barcelona amb l'entitat Escoles de Música d'Iniciativa Privada de Catalunya (EMIPAC).

Una de les mesures incloses en l'Estratègia de Tardes educatives són els ajuts a la pràctica artística extraescolar a infants i adolescents en edat escolar, similar a les actuals beques per la pràctica esportiva extraescolar, també a partir de l'oferta d'entitats i activitats artístiques diverses i homologades de la ciutat, per tal de facilitar-ne l'accés a infants i adolescents en situació de vulnerabilitat social. Es preveu que aquest programa d'ajuts es posi en marxa per al curs 2023-2024 i estarà dotat amb un fons inicial de més de mig milió d'euros que s'anirà incrementant progressivament durant els anys vinents.

5.2.3. Programa de formació a entitats i agents culturals i socials per a la realització d'activitats extraescolars i de suport i acompanyament a les AFA

Accions i programes iniciats entre el 2019 i el 2022

Pel que fa a les AFA (associacions de famílies d'alumnes), cal plantejar estratègies d'acompanyament per assegurar-ne la funció aglutinadora i cohesionadora de les famílies i promoure'n la implicació en el foment d'activitats extraescolars artístiques i culturals. En aquest sentit, impulsem enguany una línia específica de subvencions, per part de la mateixa Direcció d'Educació, adreçada al suport a les AFA d'escoles de Barcelona per a l'organització d'activitats extraescolars (també incloent-hi les artístiques) per un import de 50.000 euros.

5.2.4. Programa municipal d'activitats extraescolars en els territoris amb més mancances i necessitats

Nou programa que s'implementarà en els propers mesos

En el marc de l'Estratègia de tardes educatives i dins del Pla de Barris, es desplegarà una intervenció específica en els territoris amb més mancances pel que fa a

l'oferta existent o dificultats pel que fa a la capacitat d'accés de les famílies i els infants i joves a les activitats extraescolars artístiques i científiques.

Es posarà en marxa per al curs 2022-2023 un **programa pilot d'extraescolars artístiques** a centres educatius públics d'un total de deu barris dels districtes de Sant Martí, Sant Andreu, Nou Barris, Horta-Guinardó, Sants-Montjuïc i Ciutat Vella dels territoris de Pla de Barris i adreçat a tots els nivells educatius. Aquest programa també tindrà la implicació directa dels equipaments culturals de proximitat d'aquests territoris com les biblioteques i els centres cívics. Aquest programa anirà acompanyat d'una estratègia de suport, acompanyament i capacitatció de les AFA, i incorporarà, preferentment, entitats i professionals del territori.

5.2.5. Consolidació i ampliació del programa Connexions

Accions i programes iniciats entre el 2019 i el 2022

En el marc del programa "Ampliem Espais", que es va desenvolupar com a resposta a les restriccions en el desenvolupament de les activitats educatives als centres educatius per motiu de la pandèmia de covid-19, es van posar a disposició de les escoles equipaments propers per tal de compensar la falta d'espais de les escoles.

A partir d'aquesta nova realitat i de les noves relacions entre els centres educatius i els equipaments propers va néixer el programa Connexions. Connexions es va plantejar per tal que la cessió d'espais a equipaments educatius anés més enllà d'una disponibilitat d'espai i permetés desenvolupar un projecte de col·laboració entre el centre educatiu i l'equipament cultural proper que generés noves sinergies i relacions entre tots dos. Aquest projecte pilot desenvolupat durant el curs 2021-2022 es va convertir en un programa que a hores d'ara s'oferirà a vuit centres educatius a partir del curs 2022-2023 i que posa a disposició una figura de mediació que possibiliti la vinculació i col·laboració entre una escola i un equipament cultural de proximitat per desenvolupar projectes cocreats i de llarga durada.

5.3. Dret a uns centres i equipaments culturals i artístics amb dimensió educadora

5.3.1. Transformació dels models i equips dels serveis i programes educatius dels centres culturals

Nous programes i accions que es desplegaran els mesos vinents

Per avançar en la dimensió educadora dels equipaments i centres culturals és necessari establir uns indicadors de referència, sobre la dotació de què hauria de disposar un servei educatiu respecte a la resta de serveis. Aquesta acció és especialment important en el cas dels centres museístics però ha d'acabar sent aplicable també a la resta de centres culturals.

És important avançar cap a una centralitat més gran de l'activitat educativa i de mediació dels centres culturals a través demés implicació dels serveis educatius en la definició del programa cultural general dels museus i centres culturals. I, en sentit contrari, també cal que la resta de dependències i programes del centre

cultural o museístic participin més activament en la definició del servei educatiu i en el seu desplegament.

Finalment, en alguns casos, es reorientaran i supervisaran alguns dels procediments de contractació d'aquests serveis per assegurar l'estabilitat i continuïtat dels equips que porten a terme els programes educatius en molts dels equipaments.

5.3.2. Consolidació i impuls del CIP (Consell d'Innovació Pedagògica) com a catalitzador principal de les propostes d'activitats

Nous programes i accions que es desplegaran els mesos vinents

El Consell d'Innovació Pedagògica (CIP), impulsat actualment per l'ICUB, va néixer de la mà de l'Institut Municipal d'Educació (IMEB) amb l'objectiu de facilitar la coordinació entre les institucions culturals, científiques, artístiques, etcètera, que oferien activitats educatives a les escoles de la ciutat. El CIP té una trajectòria històrica que posa en valor l'efecte compensatori de les activitats escolars, i el seu poder d'alfabetització cultural per a infants i joves d'entorns complexes.

Actualment el CIP aplega més de 150 entitats ciutadanes (institucions, administracions públiques, patronats, fundacions, museus, empreses no governamentals, universitats, empreses privades, etc.) que participen de manera activa en aquesta xarxa educativa, oferint més de 5.000 activitats educatives.

En el nou projecte de gestió del CIP per als quatre anys vinents aprofundirà en la recerca i la innovació per tal de generar noves relacions i sinergies entre centres educatius i centres culturals de manera que s'influeixin mútuament i coprodueixin propostes.

També s'incorporen noves funcions tècniques que incideixin i ampliin el treball educatiu de les entitats membres de la xarxa CIP, promovent noves oportunitats educatives de tarda i vacances, per contribuir a la lluita per les desigualtats entre els infants i joves de la ciutat.

Així mateix, s'amplia la incidència en la qualitat pedagògica de les propostes educatives, facilitant processos de formació i millora, i renovant el Segell de Qualitat Pedagògica (un certificat d'avaluació de les capacitats pedagògiques de les activitats que s'ofereixen), per tal de que les entitats i institucions del Consell generin propostes educatives en sintonia amb el procés de transformació dels centres educatius, tot establint uns paràmetres de qualitat pedagògica transversals a tots els projectes educatius dels membres del Consell.

5.3.3. Potenciació de programes estables que connectin els centres culturals amb els centres educatius propers

Nous programes i accions que es desplegaran els mesos vinents

Cal incorporar i explicitar en el catàleg de serveis dels centres culturals de proximitat (centres cívics, biblioteques, casals, etc.) i en els contractes programa dels centres culturals i museístics la importància estratègica dels programes educatius.

Per tal de facilitar aquesta **nova mirada i potenciar espais de col·laboració entre centres culturals i educatius, promourà la formació i capacitació**

progressiva dels equips dels centres culturals (tant en els nivells directius, gerencials com tècnics) en formes de treball cada cop més transversals i de dinamització comunitària. De fet, una de les línies que cal fomentar tal com s'ha començat a experimentar de manera incipient en alguns centres culturals seria la de promoure sistemes de definició de programes culturals d'aquests equipaments oberts a la participació dels agents educatius.

En aquesta línia, impulsat per la Direcció de Patrimoni i Museus de l'Institut de Cultura de Barcelona s'ha creat un **grup de treball per ajudar a definir i concretar les funcions dels serveis educatius i de mediació dels museus municipals**. L'objectiu ha de ser la definició d'un catàleg tipus i estàndard que permeti unificar criteris de contractació d'aquests serveis, així com el seu desplegament al conjunt de museus municipals durant els anys vinents.

En el cas dels centres culturals de proximitat com ara els centres cívics i les biblioteques, també s'estan impulsant diferents programes culturals que vinculin els àmbits de cultura i educació. D'una banda, els programes de xarxa dels centres cívics com ara el **Barcelona Districte Cultural** d'arts en viu i el **programa Temporals**, d'arts visuals contemporànies, tenen com un dels eixos centrals la implicació dels centres educatius propers als centres cívics que programen espectacles o exposicions.

De la mateixa manera, l'IMEB i el Consorci de Biblioteques de Barcelona (CBB) han acordat el trasllat i catalogació del **Fons patrimonial Artur Martorell a la Biblioteca Xavier Berenguer, així com el fons de literatura Infantil i Juvenil de recursos pedagògics fins ara a la Biblioteca Artur Martorell dins del Catàleg de la xarxa de Biblioteques Municipals**. També es dona suport a les escoles bressol municipals des de les biblioteques públiques més properes per estimular l'acompanyament lector des de la petita infància, tant dins l'escola com obert a les famílies. En aquest projecte cada dissabte al matí s'obren 25 patis pel joc lliure i amb propostes culturals i petites biblioteques en col·laboració amb CBB.

Alhora, conjuntament amb les biblioteques es desenvolupen programes que vinculen cultura i educació, com ara "Literàpolis", "Poètiques Barcelonines" o "Lectures explosives". Aquest darrer programa, per exemple, consisteix en un club de lectura que, a més de les dinàmiques habituals del format, hi suma propostes de "lectura augmentada", com ara la visita o activitat al voltant d'un escenari o element representatiu del text llegit o trobades amb els autors o autores.

5.3.4. Identificació dels centres educatius com a centres culturals dels seus territoris

Programa iniciat abans del 2019

- > **Ampliació de "Patrimonia'm Col·leccions"**. "Patrimonia'm Col·leccions" és un programa de col·laboració en què un centre educatiu treballa juntament amb un museu municipal patrimoniant una de les seves col·leccions o elements patrimonials i desenvolupant un projecte transversal d'interpretació i difusió del patrimoni. Pretén transcendir la perspectiva tradicional de relació museu-escola basada en visites puntuals i en què l'alumnat és un mer receptor de les narratives creades pels museus.

En el programa, promogut per l'ICUB, hi participen escoles i instituts públics. El present curs 2021-2022 han participat un total de nou centres escolars en aquest programa.

Programa iniciat entre el 2019 i el 2022

- > **Sales de cultura i educació.** En el marc de Pla de Barris i aprofitant altres experiències prèvies desenvolupades a la ciutat, s'han condicionat un total de cinc sales d'actes de cinc centres educatius com a espais culturals de programació i difusió cultural regular en els seus territoris. Aquesta adequació s'ha portat a terme en espais de centres educatius de barris amb mancança d'equipaments de programació i difusió cultural. Aquesta programació es porta a terme per part dels centres cívics o casals de barri més propers, ajuda a aprofitar els espais del centre educatiu fora del temps lectiu habitual i situa l'escola, també, com un centre cultural.

S'ampliarà fins a quatre espais més el nombre de sales de cultura i educació a la ciutat fins a arribar a una xarxa total de nou espais.

Nou programa que s'implementarà en els propers mesos

- > **Desplegament del programa d'acollida d'obres del Fons d'Art Municipal als centres educatius.** Aquest és un nou programa que es posarà en marxa durant el curs 2022-2023 a tres centres educatius de manera experimental. La intenció és ampliar-lo fins a arribar a un total de deu centres educatius per al curs 2024-2025.

És un programa impulsat conjuntament entre l'Institut de Cultura de Barcelona, el Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA) i el Consorci d'Educació de Barcelona per tal que els centres educatius participants puguin albergar i exposar al centre educatiu durant tot un curs peces del Fons d'art contemporani de titularitat municipal i dipositats en les reserves del MACBA.

Aquesta acollida i exposició preveu un desenvolupament, amb la implicació de l'artista creador/a de l'obra, d'un programa públic i d'investigació i anàlisi al voltant d'aquesta per part del conjunt de la comunitat educativa del centre que albergarà l'obra.

El projecte pretén una nova aproximació a la creació contemporània des dels centres educatius, així com una relectura des d'un context diferent al del museu de la proposta artística.

5.3.5. Foment de nous models de projectes educatius dels grans equipaments

Accions i programes iniciats entre el 2019 i el 2022

- > Alguns **grans equipaments culturals** de la ciutat en què participa directament l'Ajuntament de Barcelona han iniciat **noves línies de projectes que impliquen una nova vinculació amb els centres educatius** amb la voluntat d'aprofundir en processos de creació i sensibilització artística. Un dels reptes per als anys vinents és veure com

s'hi van afegint progressivament més equipaments i que es pugui ampliar el nombre de centres educatius que puguin participar d'aquest tipus de propostes.

Alguns d'aquests projectes a títol d'exemple i sense tenir la voluntat de fer-ne un recull exhaustiu serien "El monstre al Laberint" impulsat des del Liceu, el programa "La Caixa del Lliure", per part del Teatre Lliure, o "Escola en residència" per part del CCCB. També cal fer esment, per la seva trajectòria i impacte quant a alumnat participant, del programa Cantània impulsat des de L'Auditori.

5.4. Dret a una acció municipal transversal que promogui el vincle entre cultura i educació

5.4.1. Implicació en el desenvolupament de noves accions a escala de Govern de Catalunya per tal de promoure avenços en les vinculacions de cultura i educació en l'àmbit català

Accions i programes iniciats entre el 2019 i el 2022

Cal destacar l'important lideratge que des del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts de la Generalitat de Catalunya s'està assumint per tal promoure la vinculació dels àmbits de cultura i educació en tot el territori català.

L'organització del Fòrum de les Arts a l'Educació el passat mes d'abril de 2022 ha estat un pas significatiu per tal d'interpel·lar els departaments d'Educació i de Cultura de la Generalitat, així com el conjunt d'ajuntaments del territori català, per tal d'avançar de forma significativa en una presència més gran de les pràctiques artístiques en el currículum educatiu de primària i secundària i en una regulació dels programes mínims per impulsar d'ensenyaments artístics (més enllà del musical) per part de les administracions locals.

En tot aquest procés l'Ajuntament de Barcelona hi ha participat de forma activa i alguns dels programes promoguts des de l'àmbit local estan servint per plantejar línies de treball futures en el context català.

5.4.2. Disseny i desenvolupament de noves accions comunicatives dels programes i les accions que vinculen cultura i educació

Nous programes i accions que es desplegaran els mesos vinents

És necessari plantejar una estratègia comunicativa que també superi els àmbits específics de comunicació dels mitjans, periodistes i seccions especialitzats en els àmbits cultural i educatiu.

Per aquest motiu s'està treballant per tal de definir un **portal web municipal** que actui com a espai de referència a la ciutat sobre els programes de cultura i educació. Aquest portal ha de permetre conèixer els programes que s'estan impulsant, fer un seguiment dels processos artístics que es porten a terme en contextos educatius i que actui com a espai de difusió i divulgació per a tota la ciutadania de les fites o mostres més singulars en els àmbits i projectes de cultura i educació.

Al cap i a la fi, en considerar els centres educatius com a centres culturals també cal reconèixer-ne la capacitat de generar produccions i creacions que s'adrecen al conjunt de ciutadans i ciutadanes de Barcelona, més enllà de les seves respectives comunitats educatives.

De la mateixa manera, una visibilització més gran dels projectes de cultura i educació dins dels mitjans específics del sector educatiu també ajuda a generar més sensibilitat entre la comunitat educativa de la importància d'albergar programes en aquesta línia.

Està previst disposar d'un **pla de comunicació** i tot un seguit de dispositius específics per visibilitzar les relacions entre cultura i educació durant els quatre anys vinents.

5.4.3. Programa de recollida de dades de cultura i educació

Nous programes i accions que es desplegaran els mesos vinents

Cal ampliar la diagnosi i el coneixement sobre l'activitat que s'està portant a terme i l'impacte dels programes de cultura i educació. Aquesta anàlisi és imprescindible per continuar en el desplegament de noves polítiques i programes públics.

A hores d'ara s'està treballant per tal d'unificar i connectar les diverses fonts d'informació de dades i indicadors de què es disposa. Així doncs, es treballarà per integrar els indicadors generats des del Consorci d'Educació de Barcelona amb informació sobre centres educatius i alumnat, les dades de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona amb dades d'escoles bressol municipals i escoles municipals de música, i les dades que recull l'Institut de Cultura de Barcelona provinent dels equipaments culturals de la ciutat.

De cara als propers tres anys aquestes accions han de ser l'embrió d'un espai interoperatiu i de connexions entre les diferents bases de dades i indicadors de les diferents institucions i departaments municipals involucrats.

6. Calendari i pressupost

Pla de drets culturals de Barcelona

Aquest pressupost preveu un pla de desplegament des d'abans de la publicació de la mesura fins a l'any 2023.

Línia d'acció	Pressupost
Ampliació i consolidació de programes de suport que suposin interseccions i connexions entre equipaments i agents culturals i centres educatius	558.000 €
Programes que promouen el desenvolupament de processos de creació artística en contextos educatius	400.000 €
“Eix Singular”: projectes singulars artístics i científics als centres educatius	200.000 €
Creació del programa “Temps d’art”	60.000€
Vinculació de les fàbriques de creació amb els centres educatius de l’entorn	80.000 €
Consolidar i estendre programes d’activitat i pràctica artística a l’aula en entorns amb determinades característiques socials i territorials	500.000€
Pla de formació i sistema d’acompanyament per al professorat	35.000€
Ampliació de la Xarxa d’Escoles Municipals de Música i Arts	3.000.000 € + 9.000.000 € (Inversions)
Sistema d’ajuts i/o bonificacions a famílies per a l’accés a la pràctica i ensenyaments artístics	750.000 €
Programa de formació a entitats i agents culturals i socials per a la realització d’activitats extraescolars i de suport i acompanyament a les AFA	180.000 €
Programa municipal d’activitats extraescolars en els territoris amb més mancances i necessitats	300.000 €
Reconeixement del valor de la implicació dels centres educatius en la dinàmica comunitària del seu entorn	50.000 €
Transformació dels models i equips dels serveis i programes educatius dels centres culturals	
Consolidació del CIP (Consell d’Innovació Pedagògica) com a catalitzador principal de les propostes d’activitats	190.000 €
Potenciació de programes estables que connectin els centres culturals amb els centres educatius propers	150.000 €
Identificació dels centres educatius com a centres culturals dels seus territoris	300.000€
Foment de nous models de projectes educatius dels grans equipaments	
Implicació en el desenvolupament de noves accions a escala de Govern de Catalunya per tal de promoure avenços en les vinculacions de cultura i educació en l’àmbit català	

Disseny i desenvolupament de noves accions comunicatives de les vinculacions i els programes que vinculen cultura i educació	80.000€
Programa de recollida de dades de cultura i educació	35.000€
Pressupost	
Despesa corrent anual (si són més d'un any multiplicar pels anys)	6.868.000 €
Inversió	9.000.000 €
TOTAL MESURA 4	15.868.000 €

7. Seguiment i avaluació

Pla de drets culturals de Barcelona

A mesura que es desenvolupin les línies d'acció d'aquesta mesura, s'anirà definint quins indicadors seran els més adients per fer-ne el seguiment. Tanmateix, a continuació s'apunten algunes de les fonts d'informació de què es disposarà i també les que caldrà crear per fer el seguiment de la implantació i l'avaluació dels resultats.

> **Ampliació i consolidació de programes de suport que suposin interseccions i connexions entre equipaments i agents culturals i centres educatius**

Cadascun dels programes (programa de mediació als batxillerats artístics, unificació de la CUP i la PAE, línia de subvencions específica) que inclou aquesta línia d'acció disposa d'indicadors i mecanismes de seguiments i avaluació específics.

Pel que fa a la línia de subvencions específica, l'Observatori de Dades Culturals disposa de dades obertes de totes les subvencions atorgades per l'Institut de Cultura de Barcelona.

> **Programes que promouen el desenvolupament de processos de creació artística en contextos educatius**

Aquesta línia d'acció també inclou diversos programes amb sistemes d'indicadors de seguiment propis (En Residència, Tot Dansa, Espais C i Escena Pilot, per exemple).

> **“Eix Singular”: projectes singulars artístics i científics als centres educatius**

L'“Eix Singular” es va iniciar el 2018 i actualment s'està desenvolupant a vuit centres educatius i es preveu ampliar-lo fins als deu centres el curs vinent. En tractar-se d'un programa l'ampliació del qual és complexa, cal estudiar en profunditat els potencials centres on desplegar-lo i avaluar tots els impactes que està tenint en aquells centres on ja es desenvolupa.

> **Creació del programa “Temps d'art”**

“Temps d'art” és una prova pilot iniciada el present curs 2021-2022; per aquest motiu l'avaluació d'aquesta forma part del propi desplegament. El resultat d'aquesta avaluació permetrà prendre decisions sobre la seva possible continuïtat i desplegament.

> **Vinculació de les fàbriques de creació amb els centres educatius de l'entorn**

Se'n farà seguiment per valorar les interaccions que s'estableixin.

> **Consolidar i estendre programes d'activitat i pràctica artística a l'aula en entorns amb determinades característiques socials i territorials**

Cadascun dels programes que inclou aquesta línia tenen indicadors específics de seguiment. Ara bé, en aquest tipus d'intervenció cal tenir en compte que els resultats i els impactes acostumen a fer-se visibles quan els programes fa temps que s'estan desplegant. Així doncs, el seguiment per fer haurà de tenir en compte aquesta singularitat i definir indicadors a curt, mitjà i llarg termini.

- > **Pla de formació i sistema d'acompanyament per al professorat**
Un cop es defineixi el pla de formació i es concreti el sistema d'acompanyament caldrà dissenyar indicadors de seguiment i avaluació que permetin valorar els resultats i fer els canvis i les modificacions que es considerin pertinents.
- > **Ampliació de la Xarxa d'Escoles Municipals de Música i Arts**
L'Institut Municipal d'Educació de Barcelona disposa de totes les dades i indicadors vinculats a les escoles municipals de música de la ciutat. Aquesta entitat, en col·laboració amb l'Institut de Cultura de Barcelona, podrà definir nous indicadors per tenir en compte de cara a fer el seguiment de les noves línies d'actuació que desenvolupin les escoles.
- > **Sistema d'ajuts i/o bonificacions a famílies per a l'accés a la pràctica i ensenyaments artístics**
Es preveu que aquest programa d'ajuts es posi en marxa per al curs 2023-2024 i estarà dotat amb un fons de més de mig milió d'euros que s'anirà incrementant progressivament durant els propers anys fins a arribar als 2,5 milions d'euros per a l'any 2027. Es tracta, doncs, d'una inversió important i la seva execució anirà acompanyada d'un sistema de seguiment i avaluació específic.
- > **Programa de formació a entitats i agents culturals i socials per a la realització d'activitats extraescolars i de suport i acompanyament a les AFA**
El disseny del programa de formació inclourà una sèrie d'objectius que persegueix i aquests objectius caldrà avaluar-los amb indicadors específics per a cadascun d'ells.
- > **Programa municipal d'activitats extraescolars en els territoris amb més mancances i necessitats**
Es posarà en marxa per al curs 2022-2023 un programa pilot d'extraescolars artístiques a centres educatius públics d'un total d'onze barris. El pilot servirà per avaluar els resultats i dissenyar els propers passos que caldrà seguir.
- > **Reconeixement del valor de la implicació dels centres educatius en la dinàmica comunitària del seu entorn**
El programa Connexions disposa d'un sistema de seguiment i avaluació pròpia que permet analitzar els resultats i els impactes, tant positius i negatius, dels projectes que s'estan desenvolupant a l'empareda d'aquest.
- > **Transformació dels models i equips dels serveis i programes educatius dels centres culturals**
Cal que cada centre cultural i museístic estableixi els seus objectius per a cada programa educatiu tenint en compte la nova mirada que planteja la present mesura de govern i es defineixin mecanismes per avaluar els objectius.
- > **Consolidació del CIP (Consell d'Innovació Pedagògica) com a catalitzador principal de les propostes d'activitats**
Més enllà de l'activitat que ja desenvolupa el CIP, aplegant més de 180 entitats que ofereixen activitats als centres educatius, el nou projecte de

gestió per als quatre anys vinents inclourà un sistema d'indicadors específic pensat per avaluar la capacitat de l'organisme d'aprofundir en la recerca i la innovació per tal de generar noves relacions i sinergies entre centres educatius i centres culturals.

> **Potenciació de programes estables que connectin els centres culturals amb els centres educatius propers**

Cadascun dels programes que integra aquesta línia d'acció que lideren tant centres cívics com biblioteques de la ciutat compten amb sistemes de seguiment i avaluació.

> **Identificació dels centres educatius com a centres culturals dels seus territoris**

Cadascun dels programes que integra aquesta línia d'acció (Fora de Reserves, Sales de Cultura i Educació i Patrimonia'm Col·leccions) disposen de sistemes de seguiment i avaluació específics.

> **Implicació en el desenvolupament de noves accions a escala de Govern de Catalunya per tal de promoure avenços en les vinculacions de cultura i educació en l'àmbit català**

El seguiment d'aquesta línia d'acció s'anirà desenvolupant a mesura que sorgeixin nous espais d'incidència, ja siguin generats per l'Ajuntament de Barcelona o per altres administracions i entitats.

> **Disseny i desenvolupament de noves accions comunicatives de les vinculacions i els programes que vinculen cultura i educació**

El Pla de comunicació que es dissenyi respondrà a objectius generals i específics que es tindran en compte a l'hora de fer el seguiment i l'avaluació dels impactes esperats i reals de la campanya.

> **Programa de recollida de dades de cultura i educació**

Aquest programa permetrà unificar i sistematitzar el seguiment i l'avaluació de totes les línies d'actuació recollides en aquesta mesura de govern.

Pla de drets culturals de Barcelona

8. Agents articuladors
municipals

Les accions en l'àmbit de cultura i educació són impulsades, principalment, per l'Institut de Cultura de Barcelona, el Consorci d'Educació de Barcelona, l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona i la Direcció d'Educació de Barcelona (adscribida a l'Àrea de Cultura, Educació Ciència i Comunitat) de l'Ajuntament de Barcelona i Foment de Ciutat com a entitat gestora de Pla de Barris.

Més enllà d'aquest conjunt d'institucions municipals promotores dels diferents programes de Cultura i Educació també cal esmentar el divers i ric ecosistema d'agents culturals i educatius que desenvolupen una gran diversitat de projectes i programes a la ciutat de Barcelona.

S'ha proposat focalitzar aquesta Mesura de Govern en aquelles accions i programes impulsats directament des de l'Ajuntament de Barcelona. Però aquestes línies i accions cal sumar el conjunt de projectes que desenvolupen fundacions, entitats i col·lectius de la ciutat que reben algun tipus de suport per part del mateix Ajuntament de Barcelona mitjançant les convocatòries generals de subvencions o bé mitjançant algun tipus de Conveni. La major part d'aquests agents van participar en alguns dels 10 grups de debat que es van organitzar per tal de redactar la Mesura de Govern: *Cap a una política pública de Cultura i Educació* presentada l'any 2019.

Sense aquest ampli conjunt d'agents aquesta aposta per la vinculació entre ambdós àmbits seria insuficient i mancada de l'experiència, coneixement i convicció amb que aquests actuen al conjunt de la ciutat de Barcelona i, molt especialment, a territoris amb més mancances i dificultats. Tot i no haver elaborat un llistat detallat i ampli de tots aquests actors (precisament per no córrer el risc d'oblidar-se'n de cap) sí que és imprescindible reconèixer la tasca i confirmar el suport (i en la mesura d'allò possible la seva ampliació) que es continuarà donant perquè puguin continuar portant-la a terme.

www.dretsculturals.barcelona